

4-3093 II
110
N. RIMSKI-KORSSAKOV

Op. 848
PRAKTILINE
HARMOONIA
ÕPERAAMAT

I.

EESTI KEELDE

JUHAN ZEIGER

TARTU

H. LAAKMANNI TRÜKK

1920

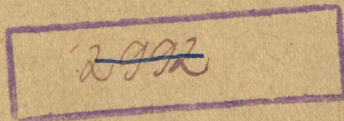
"Hljäörve" rahvakooli raamatukogu
Invent. № 110.

Pühendet
Anatol Konstantinovitsh Liadoville. Katal.

PRAKTILINE
HARMOONIA ÕPERAAMAT.

Kokkusäädnud
N. Rimski-Korssakov.

Tõlkind
Juhan Zeiger.

I.
HARMOONIA.

Kirjastus A. S. „Varrak“

Tartu.
H. Laakmanni trükk.
1920.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

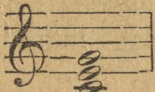
57396

J 15988570

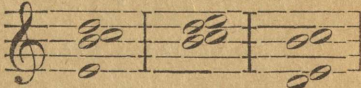
Sissejuhatus.

Akkordiks kutsutakse kolme, nelja ehk viie teatud korras ülessäetud tooni kooskõla. Kui antud toonid võib üles säada tertside viisi, siis moodustavad nad akkordi.

Näituseks, toonid võib üles säada

tertside viisi, seepärast moodustab nende

kooskõla akkordi; toone

ei saa üles säada tertside viisi,

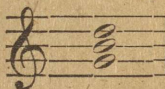
nende kooskõla on ainult juhuslik sobitus.

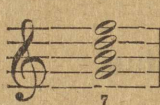
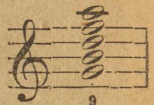
Kui akkord on ülesehitet tertside viisi, siis on isenesest mõistetav, et tema iga toon on bassinoodist kas terts, kvint, septiim või noon; niisugust akkordikuju kutsutakse põhikujuks, akkordi ennast nimetatakse põhiakkordiks.

Kui akkord on ülesehitet nii, et pääle mainitud intervallide on bassi noodist arvates veel teisi, — kvart,

sekund ehk sekst, — siis kannab see akkordikuju a s e n d i n i m e .

Akkordi põhikuju: (Põhiakkord) Asendid:

Algakkorde on kolm: Kolmkõla:

Septakkord: Noonakkord:

Rohkem, kui viiest eralduvast toonist ehitet sobitusi käsitletakse kui juhuslikke akkorde (kombinatsioonakkorde).

Kui akkordis on dissoneeriv intervall, siis loetakse akkordi dissonantsiks; dissonans tarvitab üleminekut konsonantsi ehk konsoneerivasse akkordi. See üleminek kannab lahenduse nime.

Üleminekut konsoneerivast akkordist konsoneerivasse kutsutakse järjekorraks.

Akkordide ja juhuslikkude sobituste sidumise õpetust ja juhatust nende tarvitamiseks muusikas kutsutakse harmoonia õpetuseks.

I. jagu.
Algmõisted.

Kolmkõlad.

§ 1. Kolmkõla on akkord, mille moodustavad põhitoon ehk priim (1), terts (3) ja kvint (5); mainitud intervallide suuruse suhtes jagunevad kolmkõlad nelja liiki:

a) Kolmkõla, moodustet põhitoonist, suurest tertsist ja puhtast kvindist, kannab suure ehk mashöörkolmkõla nime.

Suurt ehk mashöör-kolmkõla võib käsitleda kui kahe tertsintervalli liitu: all — suur, üleval väike terts-intervall.

b) Kolmkõla, moodustet põhitoonist, väikesest tertsist ja puhtast kvindist, kannab väikese ehk minöörkolmkõla nime.

Ka kahe tertsintervalli liit: all — väike, üleval — suur terts-intervall.

c) Kolmkõla, moodustet põhitoonist, väikesest tertsist ja vähendat kvindist, kannab vähendat kolmkõla nime.

Kahe väikese tertsintervalli liit.

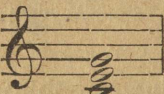
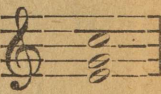
d) Kolmkõla, moodustet põhitoonist, suurest tert-
sist ja suurendet kvindist, kannab suurendet kolm-
kõla nime.

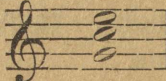
Kahe suure terts-intervalli liit.

Kaks viimast kolmkõla liiki sisaldavad dissonaeri-
vaid intervalle — vähendet ja suurendet kvindid — see-
pärast on nad dissonansid.

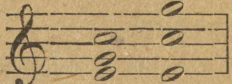
Märkus: Suurendet kolmkõla ei esine selles jaos oma
raskelt dissonaeriva ja määramata karakteri tõttu iseseisva so-
bitusena, kuni õperaamatu V. jaoni (kromaatilisel muudetud
akkordid, enharmonism ja petlik järjekord). Mainitud suhe laie-
neb ka suurendet kolmkõlaliste septakkordide pääle. Viimaseid
võib nimetada ennem juhuslikeks kombinatsiooneks, kui ise-
seisvaiks akkordeks.

§ 2. Igal kolmkõlal on kaks asendit: esimene
asend ehk sekstakkord, (märgitakse all numbriga 6);
teine asend ehk kvartsekstakkord (märgitakse mur-
ruga 6_4).

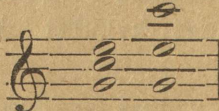
Kolmkõla põhikujus: Esimene asend
ehk sekstakkord:

Teine asend ehk kvartsekstakkord:

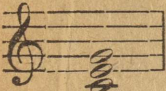
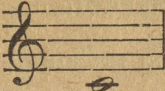
Asendi nimetus oleneb bassinoodist, ülemiste häälte
seisang ei muuda asendi nimetust. Kui näituseks, bassi-
noodiks on põhikujulise kolmkõla terts, siis on meil esi-

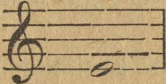
mene asend enk sekstakkord: On aga

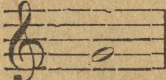
bassinoodiks põhikujulise kolmkõla kvint, siis on meil teine

asend ehk kvartsekstakkord:

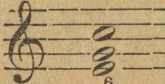
Asendid moodustavad toonid kannavad põhikujulise kolmkõla toonele vastavaid nimetusi; esimestele lisatakse ainult juure „endine“. Nii nimetatakse kolmkõlast

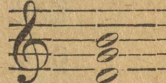
 tooni igas asendis endiseks

põhitooniks, tooni igas asendis endi-

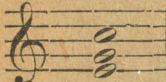
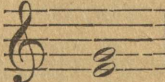
seks tertsiks ja tooni igas asendis en-

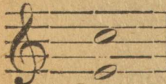
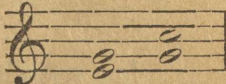
diseks kvindiks, sest, nagu pärast näeme, on kõigil asendtoonel samad omadused, mis neile vastavail põhikujulise kolmkõla toonel. Kolmkõla ja temast tuletet asendid kuuluvad ühe ja sama astmelle gammas, näituseks,

do-mashööris olev sekstakkord loetakse esi-

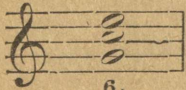
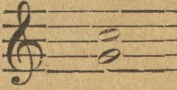
mese astme sekstakkordiks, kvartsekstakkord loetakse viienda astme kvartsekstakkordiks.

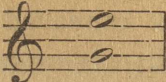
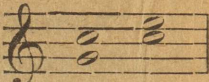
I asendit ehk sekstakkordi võib käsitleda koosseisvana tertsis ja sekstist, bassi noodist arvates; näituseks,

 seisab koos tertsis ja sekstist

 ehk on tertsi ja kvardi liit

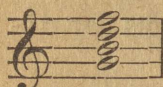
II asendit ehk kvartsekstakkordi võib käsitleda koosseisvana kvardist ja sekstist, bassi noodist arvates; näi-

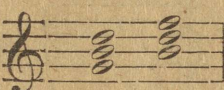
tuseks seisab koos kvardist

ja sekstist ehk on kvardi ja tertsi liit.

Septakkordid.

§ 3. Septakkord on nelikõla. Ta seisab koos kolmkõlast ja sellele lisatud septiimist (põhinoodist arvates):

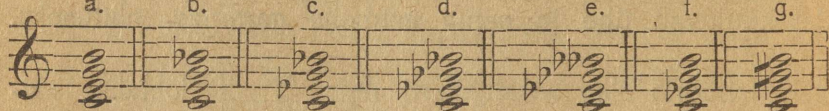
 Teda võib käsitleda nagu kahest kolmkõlast

liitund akkordi:

On järgmisekujulisi septakkorde:

Suurendet kolmkõlalised.

a. b. c. d. e. f. g.

Kõik septakkordid märgitakse numbriga 7.

§ 4. Igal septakkordil on kolm asendit:

- I asendit kutsutakse kvintsektakkordiks (6_5),
 II „ „ tertskvartakkordiks (4_3),
 III „ „ sekundakkordiks (2).

V

7 6₅ 4₃ 2

Iga asendi karakterlikuks tundemärgiks on septiimi ümberasendusest tekkind sekund-intervall. Mainitud intervall on

- I asendis üleval
 II „ akkordi keskel
 III „ all.

Igasugused kolme ülemise hääle ümberpaigutused

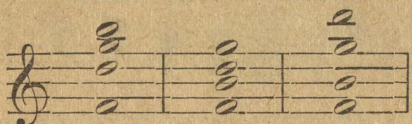
ei muuda aseñdit, nimelt:

j. n. e. jääb ikka kvintsektakkordiks, sest all on põhikuju

endine tertsi; j. n. e.

jääb ikka tertskvartakkordiks, sest all on põhikuju endine

kvinti; j. n. e. jääb ikka se-

kundakkordiks, sest all on põhikuju endine septiim.

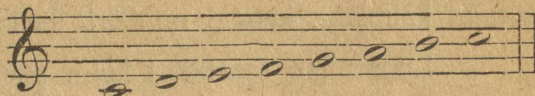
Mainitud juhtumustes loetakse intervallid alumisest häälest, seepärast muudab ülemiste hääle ümberpaigutamine ainult akkordi ulatust ja meloodilist seisangut.

Loomulikud ja kunstlikud heliliigid.

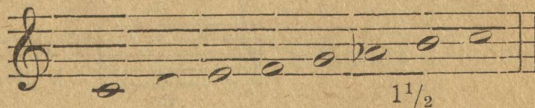
Pää- ja kõrvalised akkordid.

§ 5. Selles õperaamatus on võetud akkordide ehituse aluseks neli heliliiki:

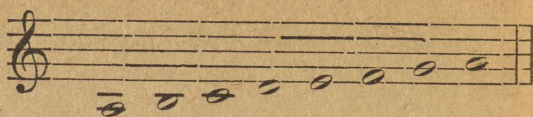
a) Loomulik mashöör:

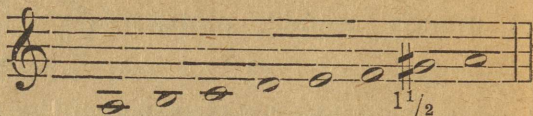
b) Kunstlik harmooniline mashöör:

c) Loomulik minöör:

d) Kunstlik harmooniline minöör:

§ 6. Mainitud heliliikidelle ehitet akkordid on järgmised:

Kolmkõlad.

a) Loomulik mashöör:

b) Harmoon. mashöör:

c) Loomulik minöör:

d) Harmoon. minöör:

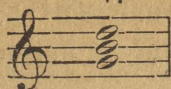
Väljaarvatud harmoonilise mashööri VI astme ja harmoonilise minööri III astme suurendet kolmkõlad, jääb 9 isesugust kolmkõla kahele mashööris heliliigile, ja 9 isesugust kolmkõla kahele minööris heliliigile.

Loomuliku mashööri kolm pääkolmkõla on:

Toonika kolmkõla: Subdominandi kolmkõla:

V.

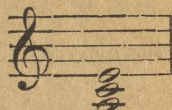
Dominandi kolmköla:

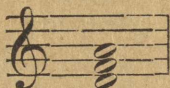
Harmoonilise minööri

kolm pääkolmköla on:

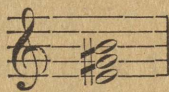
Toonika kolmköla:

Subdominandi kolmköla:

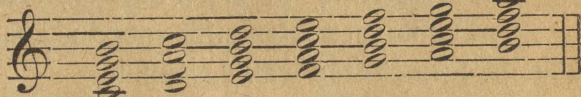
Dominandi kolmköla:

Septakkordid.

I II III IV V VI VII.

a) Loomulik mashöör:

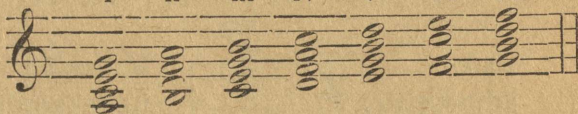
II h. IV h. VI h.

b) Harmoonil. mashöör:

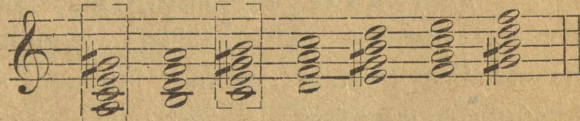
I II III IV V VI VII.

c) Loomulik minöör:

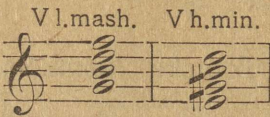
I h. III h. V h. VII h.

d) Harmoonil. minöör:

Väljaarvatud harmoonilise mashööri IV ja VI, ja harmoonilise minööri I ja III astme suurendet kolmkölalised septakkordid, on mashööris ja minööris kummaski 9 isesugust septakkordi.

Pää- ehk dominant-septakkordiks kutsutakse loomuliku mashööri ja harmoonilise minööri V astme

septakkordi:

§ 7. Mashööri I ja IV pääastme kolmkõlad on mõlemad mashööris.

Minööri I ja IV pääastme kolmkõlad on mõlemad minööris.

Loomuliku mashööri ja harmoonilise minööri dominandi kolmkõlad on mõlemad mashööris.

Dominant-septakkordi moodustavad mashööri kolmkõla ja juurelisatud väike septiim.

Pääle mashööri ja minööri kolme pääkolmkõla ja dominant-septakkordi on kõik teised kolmkõlad ja septakkordid kõrvalised.

Kaht kõrvalist septakkordi, ehitet mashööri ja harmoonilise minööri juhttoonele, kutsutakse juhtseptakkordideks (ehk lühidalt juhtakkordideks).

Väike juhtakkord: VII.

Vähendet juhtakkord: VII.

Märkus: Harmoniseerimisel ainult pääkolmkõladega tarvitatakse kaht heliliiki: loomulikku mashööri ja harmoonilist minööri; viimast juhttoonist pärast, mida pole loomulikus minööris.

Harmoniseerimisel pää- ja kõrvaliste kolmkõladega tarvitatakse pääle mainitud heliliikide veel loomulikku minööri ja harmoonilist mashööri.

Harjutus. Analüüeerida kõik tarvitusel olevad kolmkõlad ja septakkordid.

Kolmkõlade vahekord.

§ 8. Kui kolmkõlad seisavad üksteisest kvardi ehk kvindi kaugusel, siis on neil üks ühistoon, ja neid kutsutakse kvardi ehk kvindi suhtelisteks kolmkõladeks.

Näituseks:

Mash. I V I IV Min. I V I IV

Kui kolmkõlad seisavad üksteisest tertsi kaugusel, siis on neil kaks ühistooni, ja neid kutsutakse tertsi suhtelisteks kolmkõladeks.

Näituseks:

Mash. I III IV VI Min. I III IV VI

Kõrvuseisvail kolmkõladel ei ole ühistoone, neid kutsutakse sekundi suhtelisteks kolmkõladeks.

Näituseks:

Mash. I II IV V Min. I II IV V

Häältekäik (liikumine).

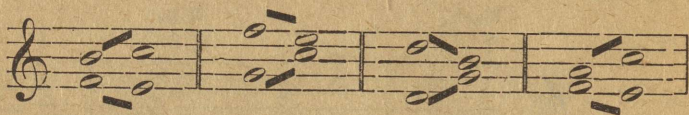
§ 9. Harmooniliste häälte käik on kolmesugune:

1) Pärikäik (motus rectus): kaks häält käivad (liiguvad) ühes ja samas sihis, tõustes ehk vajudes:

a. b. c. d.

Kui mõlemad hääled pärikäigus astuvad ühesuguse intervalli, siis on see paralleelkäik (näited a ja b).

2) Vastukäik (motus contrarius): hääled liiguvad kahele poole, üks tõuseb, teine vajub:

3) Külgakäik (motus obliquus): üks hääl liigub, teine jääb seisma.

Harjutused akkordide sidumiseks on neljahäälsed. Neljahäälsed sobitused on kõigi helitööde põhjaks.

Häälte nimetused on järgmised:

- Ülemine hääl — sopraan ehk diskant,
- Teine ülevalt — alt,
- Kolmas — tenor,
- Alumine — bass.

Seotud akkordideketis nimetetakse ülemise hääle ehk sopraani käiku meloodiaks.

Kõvendused. Kitsas ja lai ulatus. Kolmkõlade meloodiline seisang.

§ 10. 1) Et kolmkõla kirjutada neljahäälselt, peab võtma tema põhitooni kahekordselt, teiste sõnadega, peab ta põhitooni kõvendama. Esialgul tarvitada ainult põhitooni kõvendust.

2) Kolmkõla võib seista kitsas ja laias ulatuses. Kitsas ulatuses on kolme ülemise hääle iga vahe terts ehk kvart:

Laias ulatuses on kolme ülemise hääle iga vahe kvint ehk sekst:

3) Selle järele, missugune akkorditoon on melodias, võib kolmkõla olla oktaavi, tertsi ehk kvindi meeloodilises seisangus:

Oktaaviseisang.

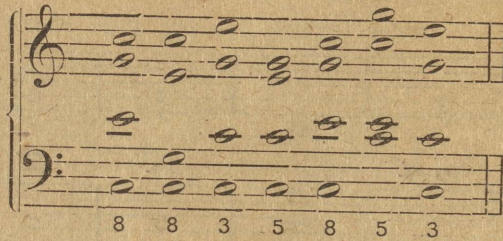
Tertsiseisang.

Kvindiseisang.

4) Täielikku kolmkõla võib viia vabalt kitsast ulatusest laia ja tagasi. Võib muuta ka ta meloodilist seisangut:

Kolmkõlade harmooniline ja meloodiline sidumine.

§ 11. 1) Kahe erisuguse astme kolmkõlade sidumine võib olla:

a) Harmooniline, kui mõlemate akkordide ühistoon jääb seisma ühes ja samas hääles;

b) Meloodiline, kui seotavil akkordel pole ühistooni, kõik hääled liiguvad.

2) Kui on tingimus ainult põhitooni kõvendada, ei või ükski ülemine hääl teha hüppeid üle tertsi, olgu sidumine meloodiline ehk harmooniline.

3) Kvardi — kvindi suhtelised kolmkõlad võib siduda harmooniliselt kui ka meloodiliselt, seejuures kolmkõlade ulatus ei muutu:

Harmooniline sidumine.

Meloodiline sidumine.

4) Liikuvad ülemised hääled astuvad ühes ja samas sihis: kui harmoonilisel sidumisel — üles, siis meloodilisel — alla, ja vastupidi.

5) Sekundi suhtelised kolmkõlad seotakse ühistoonide puudusel ainult meloodiliselt.

6) Mainitud kolmkõlades liiguvad kolm ülemist häält ühes sihis, bassile vastukäigus. Kolmkõlade ulatus ei muutu.

Meloodiline sidumine.

Musical notation showing two systems of triads. The first system shows a triad in the treble clef with notes G4, A4, B4 and a triad in the bass clef with notes E3, F3, G3. The second system shows a triad in the treble clef with notes A4, B4, C5 and a triad in the bass clef with notes F3, G3, A3. Fingerings are indicated: 2, 3, 2 in the treble and 2, 2, 2 in the bass.

7) Tertsisuhtelised kolmkõlad võib siduda harmooniliselt kui ka meloodiliselt.

8) Harmoonilisel sidumisel ei muutu neis kolmkõlades ulatus. Meloodilisel sidumisel muutub kitsas ulatus laiaks ja vastupidi.

Harmooniline sidumine.

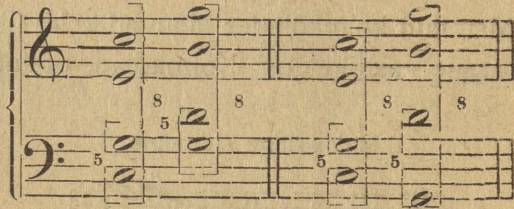
Musical notation showing two systems of triads. The first system shows a triad in the treble clef with notes G4, A4, B4 and a triad in the bass clef with notes E3, F3, G3. The second system shows a triad in the treble clef with notes A4, B4, C5 and a triad in the bass clef with notes F3, G3, A3. Fingerings are indicated: 2, 2 in the treble and 3, 3 in the bass.

Meloodiline sidumine.

Musical notation showing two systems of triads. The first system shows a triad in the treble clef with notes G4, A4, B4 and a triad in the bass clef with notes E3, F3, G3. The second system shows a triad in the treble clef with notes A4, B4, C5 and a triad in the bass clef with notes F3, G3, A3. Fingerings are indicated: 3, 2 in the treble and 3, 3 in the bass.

Keelatud järjekord ja käigid.

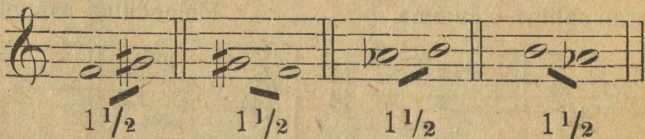
§ 12. 1) Harmoonilise kui ka meloodilise sidumise reeglite põhjal ei või olla kahel kõrvuseisval kolmkõlal ühesugune meloodiline seisang:

Selle juures tekkivad paralleelsed ja vastupidised kvindi- ja oktaavikäigid loetakse õppurille keelatud järjekorraks. Viimastelle alluvad ka nõndanimetet paralleelsed unisoonid:

2) Teine keelatud võtte õppurille on häälekäigus igasugune suurendet intervall, muu seas ka suurendet sekundikäik harmoonilises minööris ja mashööris:

II. jagu.

Harmoniseerimine akkordidega ühe helitõu ulatuses.

Märkus: Kõik eelolevasse jakku asetet mashööris noodinäited on ka minööri kohta maksvad. Kus aga minööri-võtted eralduvad, toome minööri ja mashööri lahus. Muster-ülesanded on osalt do-mashööris, osalt la-minööris, kahe- ja kolmeosalises taktis. Harmoniseerimiseks antud meloodiad ja bassid on õperaamatu lõpus. Iga päätüki kohta (väljaarvatud koraalid) soovitame teha iseseisvaid ülesandeid siin leiduvate mustrite järele.

Konsoneerivad sobitused.

Kolmkõla I — IV ja I — V põhiastmete sidumine ja vastupidi (IV — I ja V — I).

§ 13. a) Antud meloodia harmoniseerimisel:

1) Kirjutada antud meloodia iga noodi alla vastav I, IV ehk V astme kolmkõla. IV ja V astme kolmkõlu kõrvuti esialgu mainitud järjekorras mitte tarvitada.

2) Kolmkõlad siduda harmooniliselt ehk meloodiliselt.

2) Meloodias ettetulev juhttoon (leittoon) üles viia (toonikasse), selleks harmooniliselt siduda tema all seisev dominant-kolmkõla järgneva toonika kolmkõlaga:

Hää. Halb. Hää. Halb.

I V

The image shows a musical exercise with two staves. Above the staves are four measures, each with a chord symbol: 'Hää. I', 'Halb. V', 'Hää. I', and 'Halb. V'. The first measure has a bar over 'I V'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3). The second measure has a bar over 'V'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3). The third measure has a bar over 'I'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3). The fourth measure has a bar over 'V'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3).

3) Ülesande lõpus tarvitada juhttooni ülesviimise suhtes keskmistes häältes I astme poolikut kolmkõla kolmekordse põhitooni ja tertsiiga. Kvint võib sel juhtumisel välja jääda. Sidumine on meloodiline.

V I V I

The image shows a musical exercise with two staves. Above the staves are four measures, each with a chord symbol: 'V', 'I', 'V', and 'I'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3). The second measure has a bar over 'I'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3). The third measure has a bar over 'V'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3). The fourth measure has a bar over 'I'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3).

Ülesanne nr. 2 (antud bass).
Muster.

The image shows a musical exercise with two staves. Above the staves are four measures, each with a chord symbol: 'Hää. I', 'Halb. V', 'Hää. I', and 'Halb. V'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3). The second measure has a bar over 'V'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3). The third measure has a bar over 'I'. The notes are: Treble clef (C4, E4, G4), Bass clef (C3, E3, G3). The fourth measure has a bar over 'V'. The notes are: Treble clef (G4, B4), Bass clef (G3, B3).

Toodud mustrite järel soovitame õppurile teha iseseisvaid 8-taktilisi ülesandeid, peamiselt kaheosalises taktis.

IV ja V astme algkolmkõlade sidumine.

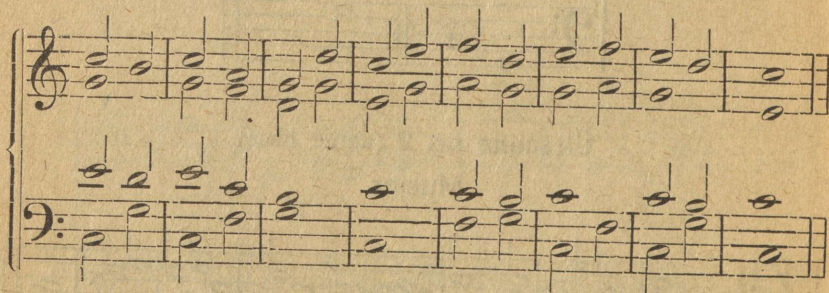
§ 15. 1) Sidumine on puuduvate ühistoonide tõttu meloodiline*).

2) IV astme kolmkõla tarvitada enne V astme kolmkõla, mitte vastupidi.

Ülesanne nr. 3 (antud bass ja meloodia).

Muster.

I astme kolmkõla sidumine IV ja V astme sekstakkordiga.

§ 16. 1) Sekstakkordis kõvendada endist põhi-
tooni ehk endist kvinti, mitte endist tertsi.

*) Vaata § 11 (5 ja 6).

IV astme sekstakkordi ja V astme kolmkõla sidumine.

§ 17. 1) Sekstakkordis on kõvendet endine põhitoon ehk endine kvint.

2) Kolmest ülemisest häälest liigub igaüks sekundi ehk tertsi võrra, mitte rohkem :

IV V IV V

IV astme kolmkõla ja V astme sekstakkordi sidumine.

§ 18. 1) Bass läheb vähendet kvindi alla.

2) V astme sekstakkordis kõvendada kas endist põhitooni ehk endist kvinti.

3) Kolmest ülemisest häälest liigub igaüks sekundi ehk tertsi, mitte rohkem.

4) Kui kolmes ülemises hääles on kvindi intervall, siis kõvendada sekstakkordis ainult endist kvinti :

IV V Haa. Halb.

Ülesanne nr. 5 (antud bass ja meloodia).

Muster.

IV V

IV V

IV ja V astme sekstakkordide sidumine.

§ 19. 1) IV astme sekstakkordis kõvendada endist põhitooni, V astme sekstakkordis endist kvinti.

2) Kaks ülemist häält liiguvad paralleelis, üks vastukäigus bassile.

3) Minööris kõrgendada IV astme sekstakkordi bassi juhusliku märgiga suurendet sekundikäigu kõrvalduseks:

Märkus: Keelatud järjekorra (paralleelkvindid) ärahoidmiseks siin toodud noodinäites peab IV astme sekstakkord olema tingimata endise põhitooni meloodilises seisangus.

Ülesanne nr. 6 (antud bass ja meloodia).

Muster.

IV V

Musical notation for exercise number 6, showing a bass line and a melodic line. The bass line includes figures '6', '#', '6', and '#'. The melodic line consists of eighth and sixteenth notes.

Lihtsad autentilised ja plagaalsed täiskadentsid (lõpud).

§ 20. 1) Kadentsiks kutsutakse muusikalise mõtte harmoonilist lõppu.

2) Mainitud lõpp toonika kolmkõlal kannab täiskadentsi nime.

3) Täiskadentsid on autentilised (dominant-toonika) ja plagaalsed (subdominant-toonika).

a) Autentilised (V—I).

Kinnine. Kinnine. Lahtine. Lahtine. Lahtine.

Musical notation for exercise number 6, showing a bass line and a melodic line. The bass line includes figures '6', '#', '6', and '#'. The melodic line consists of eighth and sixteenth notes.

b) Plagaalsed (IV—I).

Kinnine. Kinnine. Lahtine. Lahtine. Lahtine.

4) Kui mõlemad kadentsi lõpuakkordid on algkujus, lõpusseisev toonika kolmkõla on rõhuga taktiosas ja oktaavi meloodilises seisangus, siis kannab see kadents kinnise kadentsi nime.

Ei ole aga need tingimused täidetud, kutsutakse kadentsi lahtiseks.

Laiendet kadentsi I kuju

(subdominandi ja dominandi järjekorraga).

§ 21. 1) Laiendet kadentsi I kuju seisab koos I, IV, V ja I astme järjekorrast.

2) Kaheosalises taktis on IV aste ikka rõhuosas, V rõhutaosas; kolmeosalises taktis on mõnikord IV aste rõhuta, V — rõhuga taktiosas.

Muster.

Ülesanne nr. 7 (antud meloodia ja bass).

Laiendet kadentsi II kuju

(I astme kvartsekstakkordiga).

§ 22. 1) Laiendet kadentsi II kuju seisab koos IV, I⁶₄, V ja I astme järjekorrast.

2) Kadentsi kvartsekstakkordi sidumine eelmise kolmkõlaga on tingimata harmooniline; ühistooniks on kvartsekstakkordi kvart.

3) Kvartsekstakkordis kõvendada alnult endist kvinti (bassinooti).

4) Kaheosalises taktis on kadentsi kvartsekstakkord ikka rõhuga taktiosas; kolmeosalises on ta mõnikord rõhuta taktiosas ja V astme kolmkõla rõhuga taktiosas.

Muster.

IV I V

A musical score for piano exercise. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff contains a sequence of chords and notes, with the labels 'IV', 'I', and 'V' positioned above the first three measures. The bass staff contains a sequence of notes and chords, with the labels '6/4', '6', '6/4', and '6/4' positioned below the first four measures. The music is written in a style typical of early 20th-century pedagogical materials.

Harjutus: Mängida klaveril mitmesuguseid kadentse kõigis mashõõri ja minõõri helitõugudes.

Läbikäiv kvartsekstakkord.

§ 23 1) Kolmkõla ja sama astme sekstakkordi võib ühendada läbikäiva kvartsekstakkordiga.

2) Sidumine on harmooniline: bass käib astme-kaupa, üks ülemine hääl jääb seisma (ühistoon), teine liigub bassile vastu, kolmas vajub ja tõuseb uuesti astmelle.

3) Läbikäivat kvartsekstakkordi tarvitatakse suuremalt jaolt rõhuta taktiosas:

A musical score for exercise 3. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff contains a sequence of chords, with the labels 'I', 'V', 'I', 'IV', 'I', and 'IV' positioned above the first six measures. The bass staff contains a sequence of notes and chords, with the labels '6/4', '6', '6', and '6/4' positioned below the first four measures. The music is written in a style typical of early 20th-century pedagogical materials.

Ulesanne nr. 8 (antud bass ja meloodia).

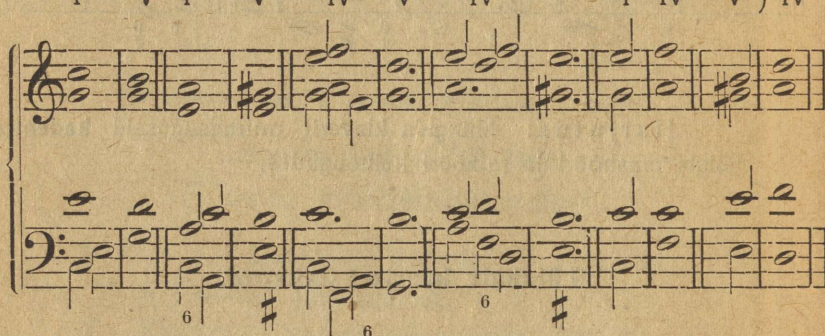
Poolkadents.

Lause.

§ 24. Peatus V astme kolmkõlal kannab poolautentilise ehk poolkadentsi nime (a); peatust IV astme kolmkõlal kutsutakse pool-plagaalkadentsiks (b).

a) Muster. b)

I V I V IV V IV I IV V*) IV

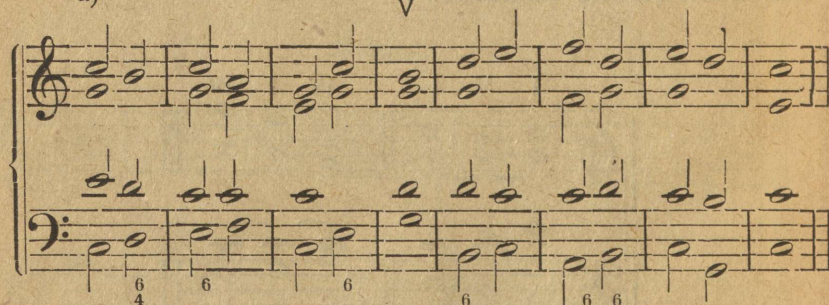
Täis- ehk poolkadentsiga lõpetet muusikaline mõte on lause.

1) Poolkadents ei või seista teokse lõpul.

2) Pääle poolkadentsi võib alata uue lause IV astme kolmkõla ehk sekstakkordiga, pärastpoole ka kõrvaliste astmetega.

Mustrid.

a) V

*) Sel juhtumisel võib tarvitada V astme kolmkõla enne IV astme kolmkõla.

b)

IV IV

Iseseisvad tööd mustrite järele.

Kvardi ja kvindi hüpped meloodias ja keskmistes hääletes.

§ 25. 1) Kvardi ja kvindi hüpet hääles võib harmoniseerida kahe eralduva astme akkordidega I—IV ja I—V.

2) Kui esimese hüppenoodi all on kolmkõla, siis kirjutada teise alla sekstakkord ja vastupidi.

3) Ei või olla hüppeid kahes hääles korraga.

4) Kolme ülemise hääle ükski vahe ei või olla üle oktaavi.

Hüpped ülemises hääles:

a)

IV I

I V

b)

IV I

I V

a) Põhitoonide hüppes peab sekstakkordis kõvendama endist põhitooni.

*) Pärikäik puhta kvindi ehk oktaavi võrra on äärmistes hääletes inetu (varjatud kvindid ja oktaavid).

3) Pääle hüppe teeb bass sekundi- ehk tertsi-
sammu vastusihis:

Chord symbols: I V I IV V I IV I

Fingering: 6 6 6 6 6 6 6 6

Detailed description: This musical exercise is written for bass in two staves. The top staff shows four measures of chords: I, V, I, IV, V, I, IV, I. The bottom staff shows the corresponding bass line with fingering numbers 6 and 6 under each measure.

Ülesanne nr. 11 (antud bass).

Muster.

Vähend. 4.

Fingering: 6 6 6 6 6 6 6 6

Detailed description: This musical exercise is written for bass in two staves. The top staff shows a melodic line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff shows the bass line with fingering numbers 6 and 6 under each measure.

Vähend: 4.

VII astme vähendet kolmkõla sekstakkord*).

- § 28. 1) Tarvitetakse dominandi harmooniana.
2) Valmistub IV astme kolmkõlaga, lahendub too-
nika kolmkõlla.
3) Kõvendada ainult endist kvinti ehk endist tertsi.
4) Juhttoon tingimata üles viia.
5) Paralleelkvintide ärahoidmiseks juhttooni teno-
rina mitte tarvitada.

*) Teda võib käsitleda kui nõrgalt dissoneerivat akkordi.

Musical notation for exercise 6, consisting of two staves. The upper staff is in treble clef and contains five measures of chords, each labeled with a Roman numeral 'VII'. The lower staff is in bass clef and contains five measures of chords, each labeled with a Roman numeral '6'. The notes are arranged in a way that suggests a specific harmonic progression.

6) Tarvitada tõusva mashöör-gamma ülemise tetrahordi harmoneerimiseks.

7) Minööris tarvitada tõusva meloodilise gamma ülemise tetrahordi harmoneerimiseks. Kuuenda astme kõrgendus juhusliku märgiga muudab seejuures subdominandi kolmkõla kunstlikult mashööriks:

Musical notation for exercise 7, consisting of two staves. The upper staff is in treble clef and contains two measures of chords, labeled with Roman numerals 'IV' and 'VII'. The lower staff is in bass clef and contains two measures of chords, with a sharp sign and the number '6' below the second measure. The notes are arranged to illustrate the effect of a sharp sign on the subdominant triad.

8) Meloodilise gamma täistetrahordi tarvitamises hoida kahe suure tertsi käigu eest:

Musical notation for exercise 8, consisting of a single staff in treble clef. It shows a chord with a sharp sign and the number '6' below it, illustrating the effect of a sharp sign on the triad.

Selleks viivitada I astme sekstakkordi bassi, mis tekitab sekundakkordi:

Musical notation for exercise 8, consisting of two staves. The upper staff is in treble clef and contains two measures of chords, labeled with Roman numerals 'I' and 'VII'. The lower staff is in bass clef and contains two measures of chords, with a sharp sign and the number '6' below the second measure. The notes are arranged to illustrate the effect of a sharp sign on the triad.

Ülesanne, nr. 12 (antud bass ja meloodia).

II astme kolmkõla ja sekstakkord.

§ 29. a) II astme kolmkõla tarvitatakse ainult mashöoris pääle I astme kolmkõla ja sekstakkordi ehk pääle IV ja VI astme kolmkõla; II astmelle järgneb dominandi kolmkõla, millega seotakse tingimata meloodiliselt, ehk dominandi sekstakkord:

Musical notation showing the second degree triad (II) and sixth chord (6) in both treble and bass clefs. The notation consists of four measures, each labeled with 'II' above the treble staff and '6' below the bass staff. The first measure shows the triad in the treble and the sixth chord in the bass. The second and third measures show the triad in the treble and the sixth chord in the bass. The fourth measure shows the triad in the treble and the sixth chord in the bass.

II astme ja dominandi kolmkõla harmooniline sidumine on suurte tertside käigu tõttu inetu.

Musical notation showing the second degree triad (II) and sixth chord (6) in both treble and bass clefs. The notation is divided into two parts: 'Halb.' (left) and 'Parem.' (right). Each part has two measures. The first measure of each part is labeled 's. 3.' and the second measure is labeled 'v. 3.'. The notation shows the triad in the treble and the sixth chord in the bass.

Märkus: II astme kolmkõla tarvitatakse mõnikord I astme sekstakkordi ees (pääasjalikult koraali kadentsides).

Musical notation showing the second degree triad (II) and sixth chord (6) in both treble and bass clefs. The notation consists of two measures, each labeled with 'II' above the treble staff and '6' below the bass staff. The first measure shows the triad in the treble and the sixth chord in the bass. The second measure shows the triad in the treble and the sixth chord in the bass.

b) 1) II astme sekstakkordi tarvitetakse mashööris ja minööris subdominandi harmooniana mõlemakujulistest laiendet kadentsides pääle toonika kolmkõla ja ta sekstakkordi, ka lause keskel laiendet kadentsitaolises järjekorras.

2) II astme sekstakkordi tarvitada tingimata endise põhitooni meloodilises seisangus.

3) Kõvendada endist tertsi ehk endist põhitooni, kadentsi kvartsekstakkordi ees ainult endist tertsi.

Märkus: Endist kvinti II astme sekstakkordis võib kõvendada ainult mashööris.

Ülesanne nr. 13 (antud meloodia ja bass).

VI astme kolmkõla; katkestet kadents

§ 30. Tarvitetakse kahes juhtumuses:

I juhtumus. Katkestet kadentsis.

1) Dominandi kolmkõla ei lähe mitte toonika kolmkõlla, nagu harilikult, vaid VI astme kolmkõlla. Kõvendetakse endist tertsi. Sidumine on meloodiline.

2) Sarnast muusikalise mõtte peafust lause lõpus kutsutakse katkestet kadentsiks. Katkestet kadentsile järgneva lause võib alata subdominandiga ehk II astme sekstakkordiga.

3) Sama kombinatsiooni tarvitetakse mõnikord lause keskel, katkestet kadentsitaolises järjekorras.

6

II juhtumus. Autentilistes ja laiendat kadentses, ka lause keskel, kui järjekord on kadentsitaoline.

1) VI astme kolmkõla tarvitetakse pääle toonika kolmkõla. Talle võivad järgneda V, IV ja II astme kolmkõlad ehk II astme sekstakkord.

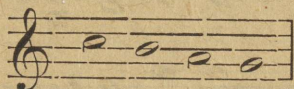
2) Sidumine V astme kolmkõlaga on meloodiline, IV ja II astme kolmkõlaga tingimata harmooniline.

6

Ülesanne nr. 14 (antud bass ja meloodia).

III astme kolmkõla mashõõris.

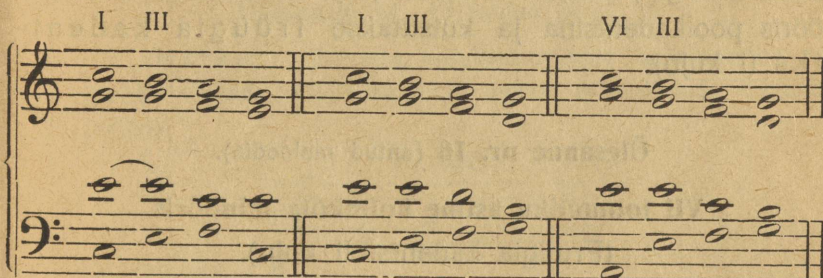
§ 31. 1) Tarvitatakse mashõõr-gamma vajuva ülemise tetrahordi harmoneerimiseks järgmises meloodias:

2) III astme kolmkõla tarvitatakse I ehk VI astme kolmkõla järele. Sidumine on harmooniline.

3) III astme kolmkõlale järgneb IV astme kolmkõla. Sidumine on meloodiline.

I III I III VI III

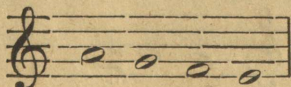
A musical score with two staves (treble and bass clef) and three measures. Above each measure are labels: 'I III', 'I III', and 'VI III'. The first measure shows a G4-A4-B4 triad in the treble and G3-A3-B3 in the bass. The second measure shows a G4-A4-B4 triad in the treble and G3-A3-B3 in the bass. The third measure shows a G4-A4-B4 triad in the treble and G3-A3-B3 in the bass. The bass line has a melodic line with slurs connecting the notes G3, A3, B3, G3, A3, B3, G3, A3, B3.

Ülesanne nr. 15 (antud meloodia).

III loomuliku astme kolmkõla minõõris

(Früügia kadentsi I kuju).

§ 32. 1) Tarvitatakse loomuliku minõõr-gamma vajuva ülemise tetrahordi harmoneerimiseks:

2) Tarvitada pääle I ja VI astme kolmkõla; talle järgneb subdominandi kolmkõla:

Teise ja kolmanda juhtumuse akkordideketti kutsutakse früügia järjekorraks (teda tekitava früügia kiriku-heliliigi järele); mainitud järjekorda tarvitetakse minööris poolkadentsina ja kutsutakse früügia kadentsiks (I kuju).

Ülesanne nr. 16 (antud meloodia).

VII loomuliku astme kolmkõla minööris.

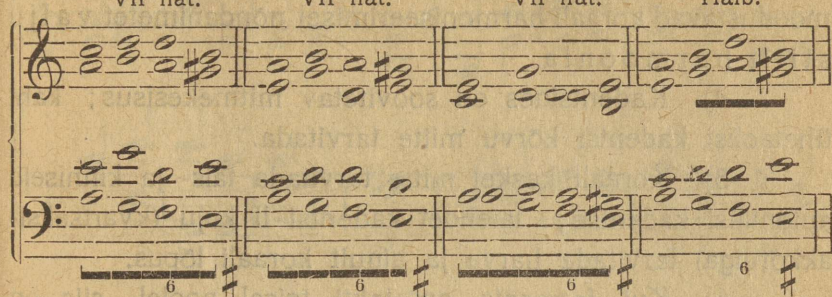
(Früügia kadentsi II kuju).

§ 33. 1) Tarvitetakse loomuliku minöör-gamma vajuva ülemise tetrahordi harmoneerimiseks bassi hääles:

2) Tarvitada pääle I astme kolmkõla; talle järgneb IV astme sekstakkord.

3) Kolmes ülemises hääles hoida järgmise inetuma käigu eest:

Hää. VII nat. VII nat. VII nat. Halb.

Toodud akkordidekett kannab früügia järjekorra nime. Esineb ta minööris poolkadentsina, siis kutsutakse teda früügia kadentsiks (II kuju).

Ülesanne nr. 17 (antud bass).

Märkus: Esimese kujulises früügia kadentsis on võimalik tarvitada VII loomuliku astme sekstakkordi kõvendet tertsiaga.

VII nat.

Koraali harmoniseerimine.

(Modulatsioonita).

§ 34. 1) Koraalideks kutsutakse protestantlikke kirikulaule.

2) Koraali meloodia liigub suuremalt jaolt poolnootides; kadentside ja fermaatadega jaguneb ta mitmeks lauseks.

3) Kõik seni läbimindud harmoneerimisabinõud moodustavad koraali harmoneerimisel nõndanimetet valju stiili harmoonia.

4) Kadentsides on soovitatav mitmekesisus; kaht ühetaolist kadentsi kõrvu mitte tarvitada.

5) Koraali keskel mitte tarvitada täis- ja kinniseid autentilisi kadentse; laiendat kadentsi II kuju (kvartsektakkordiga) tarvitada harva ja ainult koraali lõpus.

6) Kui fermaata on takti teisel poolel, siis on harilikult mõlemas taktiosades sama astme kolmkõla, mõnikord ainult eralduvas meloodilises seisangus.

7) Paljud koraalid algavad eeltaktiga, ka domnandi kolmkõla ehk sekstakkordiga, harvem şubdominandiga.

Ülesanne nr. 18 (koraali meloodiad).

Koraalimustrid.

The image displays two musical examples, each consisting of a treble and a bass staff. The first example (top) shows a sequence of chords in the treble staff, with the bass staff providing a harmonic accompaniment. The second example (bottom) follows a similar structure. Both examples include a '6' in the bass staff, indicating a sixth chord. The notation includes various rhythmic values and accidentals, typical of chorale exercises.

Subdominandi minöör-kolmkõla ja pehme- ehk harmoonilise mashõõri II astme sekstakkord.

§ 35. 1) Õperaamatu järgmises jaos tulevad harmoniseerimisel tarvitusele subdominandi grupi akkordid, ehitet pehmelle- ehk harmoonilisele mashõõr-heliliigile: IV astme minöör-kolmkõla ja sekstakkord, ja II astme sekstakkord madaldet endise kvindiga.

2) Kromaatilist käiku mitte tarvitada.

Mitte tihti segada samas lauses subdominandi pehmet mashõõri harmooniat subdominandi loomuliku mashõõri harmooniaga.

3) Pehmet mashööri koraali harmoneerimisel esialgu mitte tarvitada.

Dissoneerivad sobitused.

Dominant-septakkord.

Põhikuju.

§ 36. 1) Põhikujuline dominant-septakkord lahendub põhikujulisse toonika kolmkõlla.

2) Tema septiim vajub toonika kolmkõla tertsi, teised hääled käivad tuttavate meloodilise sidumise reeglite järele.

3) Tarvitetakse täielikku ja poolikut dominant-septakkordi. Poolikus on väljajäetud kvint, kõvendet põhitoon.

4) Juhttooni ülesviimise suhtes lahendub täielik dominant-septakkord I astme poolikusse kolmkõlla, kuid poolik dominant-septakkord — täielikku toonika kolmkõlla:

j. n. e.

5) Dominant-septakkordi tarvitetakse samus juhtumustes, kui dominandi kolmkõla:

a) Pääle I astme kolmkõla, seejuures käib septiim astmekaupa.

1) 2) 3) 4) 5) 6)

Märkus: Lubatud on paralleelkvindid (näide 2) milledest teine vähendet.

b) Pääle IV astme kolmkõla. Sidumine on tingimata harmooniline, ühistooniks on septiim, mis kannab ses juhtumuses valmistet septiimi nime; teised hääled käivad melodilise sidumise reeglite järele:

IV V IV V

Märkus: Pääle IV astme kolmkõla on dominant-septakkord tingimata poolik; pääle IV astme sekstakkordi võib olla ka täielik.

c) Pääle V astme kolmkõla tekib dominant-septakkord kas läbikäiva septiimi tõttu, või võetakse hüppega (igast toonist); teised hääled võivad jääda seisma ehk ümberasenduda:

1) 2) 3) 4) 5)

V I V V V V

Märkus: Vähendet kvindi kui ka väikese septiimi hüpped üles on lubatud.

6) Erandiks dominant-septakkordi lahenduses toonika kolmkõlla on tema lahendus VI astme kolmkõlla katkestet kadentsis. Kõvendetakse tertsi. (Vaata § 32)

V VI V VI

Märkus: Dominant-septakkord on sel juhtumusel tingimata täielik.

Ülesanne nr. 19 (antud bass ja meloodia).

Muster.

Musical notation for Exercise 19, showing a melody and bass line in 2/4 time. The melody is in the treble clef and the bass line is in the bass clef. The bass line includes fingering numbers: 7, 6, 7, 6, 7, 6, 6, 8, 7.

Dominant-septakkordi asendus.

§ 37. 1) Dominant-septakkordi asendid lahenduvad I astme kolmkõlla. Endine septiim vajub toonika kolmkõlla tertsi.

2) I asend — kvintsektakkord — võib järgneda iga pääkolmkõlale. Ta lahendub toonika kolmkõlla:

Musical notation illustrating the resolution of a dominant seventh chord to a tonic triad. The notation shows four measures with chord symbols I V, IV V, V V, and V V above the staff. The bass line includes fingering numbers: 6/5, 6/5, 6/5, 6/5.

3) II asend — tertskvartakkord — võib järgneda iga pääkolmkõlale ja sekstakkordile. Lahendub toonika kolmkõlla:

Musical notation for exercise 3. It consists of two staves, Treble and Bass. Above the Treble staff are four measures of chords labeled I V, I V, IV V, and V V. Above the Bass staff are four measures of chords labeled 4/3, 6 4/3, 4/3, and 6 4/3. The notes are written in a style typical of early printed music, with stems and beams.

4) III asend — sekundakkord — võib järgneda iga pääkolmkõlale ja II astme sekstakkordile. Lahendub tingimata I astme sekstakkordi:

Musical notation for exercise 4. It consists of two staves, Treble and Bass. Above the Treble staff are five measures of chords labeled I V, IV V, V V, V V, and II V. Above the Bass staff are five measures of chords labeled 6 2 6, 2 6, 2 6, 2 6, and 6 2. The notes are written in a style typical of early printed music, with stems and beams.

Märkus: IV astme kolmkõla võib olla sekundakkordi ees ainult põhikujus; kolm ülemist häält liiguvad tingimata alla.

5) Pääle I astme kolmkõla võib võtta kõigis kolmes asendis endine septiim kvardihüppel üles. Sel ajal ei tohi olla hüppeid teistes häältes:

Musical notation for exercise 5. It consists of two staves, Treble and Bass. Above the Treble staff are three measures of chords labeled I V, I V, and I V. Above the Bass staff are three measures of chords labeled 6 5, 4 3, and 2 6. The notes are written in a style typical of early printed music, with stems and beams.

6) Põhitoonide ja kvintide hüppeid võib tarvitada dominant-septakkordi asendite lahendusel:

Halb. *) Hää.
V I

7) Dominant-septakkordi algkuju ja ta asendid võivad üksteise üleminna tingimisel, et paigale jääks nende ühistoon septiim. Seetõttu ei saa esineda mainitud üleminekus sekundakkord.

V - - - - - I

Märkus: Pärastpoole on lubatud erandid mainitud reeglist.

Ülesanne nr. 20 (antud bass ja meloodia).

Muster.

*) Varjatud oktaavid äärmistes häältes.

VII astme juhtseptakkordid : väike ja vähendet.

§ 38. 1) Juhtseptakkorde tarvitetakse dominandi harmooniana: väikest juhtseptakkordi loomulikus mashööris ja vähendet — harmoonilises mashööris ja harmoonilises minööris, — lahenduvad toonika kolmkõlla.

2) Juhttoon läheb üles toonika kolmkõla põhi-
toonini; septiim vajub astme toonika kolmkõla kvinti, sept-
akkordi tertsi ja kvint ühinevad, sünnitavad seetõttu I
astme kolmkõla kõvendet tertsi:

a) VII b) VII c) VII d) VII

j. n. e.

Märkus: Juhtumus d) ei ole tarvitusel lahenduse tõttu kvartsekstakkordi.

3) Soovitame õppurille tarvitada juhtseptakkordi ainult põhikujus. Pääle selle tarvitetakse pigemini harmoonilise mashööri ja minööri vähendet juhtseptakkordi, kui loomuliku mashööri väikest juhtseptakkordi.

4) Juhtseptakkord järgneb subdominandi kolmkõlale. Seotakse harmooniliselt kahe ühistooniga. Inejum on ettevalmistus toonika kolmkõlaga.

IV VII I I VII I

Ülesanne nr. 21 (antud bass ja meloodia).

Muster.

VII

6 2 6 6/5 7 6 4 6 6 8-7 b

Algseptakkord ja II astme kvintsektakkord.

§ 39. 1) Kõigist kõrvalistest septakkordidest tarvitakse eeskätt II astme kvintsektakkordi ja tema põhikuju.

2) Laiendet kadentses ja nendetaolises järjekorras astuvad mainitud akkordid sama astme kolmkõla ja sekstakkordi asemelle.

3) Septiim kui ühistoon peab valmistuma I, IV ehk V astme kolmkõlas.

4) Üleminekul V astmesse vajub septiim pooltooni; üleminekul kadentsi kvartsektakkordi, jääb septiim seisima mainitud akkordi kvardina.

5) II astme kvintsektakkordi tarvitetakse ka pääle IV astme sektakkordi (näide d).

a) I II V b) I II I c) VI II V d)

6 8-7 6 6 6 2 6 6 6 8-7
5 5 4 5 5

e) II f) II g) II

6 7 4 7 4 7 7
3 3

Ütesanne nr. 22 (antud bass ja meloodia).

Muster.

II II II

6 5 #2 6 #3 4 6 5 #2 6 #6 4 #6 4 3 6 6 8-7
3

dominant-septakkordi põhikujus, iseäranis septiimiga meeloodias, mitte tarvitada. Asendid tarvitetakse kaunis tihti, eeskätt kvintsekst- ja sekundakkordi*).

Ülesanne nr. 24 (antud koraali meloodia).

Muster.

Koraal.

The image shows two systems of musical notation for a choral exercise. Each system consists of a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (bass clef). The first system, labeled 'Koraal', has a vocal line with a melodic line and a piano accompaniment with chords. The second system, labeled 'Muster', has a vocal line with a melodic line and a piano accompaniment with chords. Below the piano accompaniment of the first system are the following figures: 2 6, 4 3, 6 5, 2, 4 3. Below the piano accompaniment of the second system are the following figures: 6/5, 6 5, 8-7, 6, 2, 6 5, 6 4, 8-7.

Noonakkord.

§ 42. Noonakkord on viiskõla. Ta seisab koos septakkordist, millele on juurelisatud noon bassi noodist arvates.

*) Niiisugune harmoniseerimisviis on üleminek vaba stiili,

8) Loomulikus mashööris võib olla läbikäiv noonakkord IV astme kolmkõla ja tema sekstakkordi vahel:

IV V IV V I

The musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and shows a melodic line with five chords: IV, V, IV, V, and I. The lower staff is in bass clef and shows a bass line with five notes corresponding to the chords. The notes in the bass line are G, A, B, C, and D. The figures 9, 6, and 6/5 are written below the notes G, A, and B respectively, indicating the fingering or voicing of the chords.

9) Noonakkordi tarvitetakse üleüldse harva.

Iseäralisist ülesandeist tarvidust ei ole; teha 8-taktilisi lauseid, harva tarvitada noonakkordi.

—————

Helitõu kõigi kolmkõlade vahekord.

a) Kvart-kvindi sekvents.

§ 43. Kui võtame aluseks dominant-kolmkõlast toonika kolmkõlla liikuva motiivi, kordame teda, vajades iga kord ühe astme võrra, siis saame järgmise kolmkõladeketi, mida kutsutakse sekventsiks:

a) mashöoris:

V I IV VII III VI II V

b) minööris ehitetakse sekventsid loomuliku helitõu kolmkõladest suurendet sekundikäigu äraahoidmiseks; V astme algus- ja lõppkolmkõla jäävad siiski harmoonilisteks:

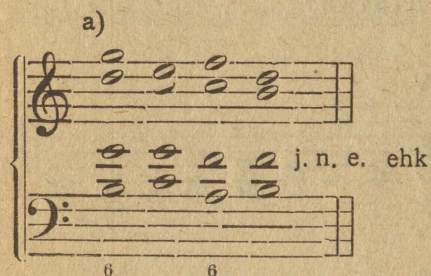
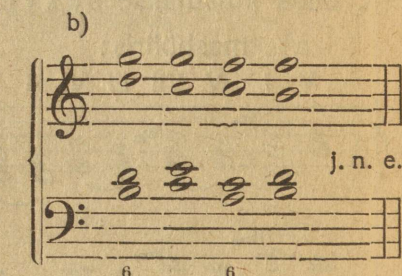
V harm. I IV VII nat. III nat. VI II V nat.

Kvart-kvindi sekventse kaudu tutvuneme helitõu kõigi kolmkõlade loomulikuima vahekorraga; kolmkõlade sidumine on järgemööda kord harmooniline, kord meloodiline. Harmoniseerimisel ainult sekstakkordena tarvitusel olevad vähendet kolmkõlad esinevad sekventsisis teiste kõrval algkujus.

Ülesanne:

Edasikirjutada siin alatud sekventse:

Mashöör.

a) b)

Kirjutada seesama minööris.

b) Sekund-tertsi sekvents.

§ 44. Kui võtame aluseks subdominant-kolmkõlast dominant kolmkõlla liikuva motiivi, kordame teda, vajudes igakord astme võrra, siis saame sekventsisi, mis väljandab helitõu kõigi sekundi- ja alumise tertsi suhteliste kolmkõlade vahekorra.

Minööris on ainult lõpusseisev V astme kolmkõla harmooniline, teised põhjenevad loomulikul helitõul.

a) Mashööris :

IV V III IV II III I II VII I VI VII V VI IV V

2 3 2 3

b) Minööris :

IV V nat. III nat. IV II III I II VII I VI VII V VI IV V harm.

2 3 2 3

Sekund-tertsi sekvents is seotakse sekundisuhtelised kolmkõlad meloodiliselt, tertsisuhtelised — harmooniliselt. Siintoodud akkordide vahekorra tarvitamine on kvartkvindi sekventsiga samasuhteline.

Ülesanne :

Edasikirjutada siin alatud sekventse sekstakkordidest :
Mashöör.

a)

6 6 j. n. e.

b)

6 6 j. n. e.

c)

d)

Kirjutada seesama minööris.

Harjutus. Mängida klaveril igasuguseid sekventse mitmes helitõus. Peab oskama igast astmest alates neid lõpuni viia.

Lisa. Nagu siinleiduvaid vajuvaaid sekventse, võib ehitada ka mitmesuguseid tõusvaaid sekventse kolmkõladest ja nende asenditest, näit.:

I IV II V III VI

ehk I II II III III IV

ehk

Õppurille soovitame niisuguseid sekventse ülesotsida, neid mängida kitsas ja laias ulatuses, igas meloodilises seisangus ja igasuguses helitõus.

Helitõu kõigi septakkordide vahekord.

Sekventsia septakkordidega.

§ 45. 1) Toonika kolmkõlla lahenduvast dominant-septakkordilt võetud motiivile võime ehitada järgmised sekventsia:

a) Mashööris :

V I IV VII III VI II V I IV VII III VI II V I

V I IV VII

ehk :

b) Minööris :

V harm. I IV VII nat. III VI H V I IV VII III VI II V harm. I

V harm. I IV VII nat.

ehk :

j. n. e.

Siintoodud sekventsids näitavad loomulikuimat kõrvaliste septakkordide lahendust: iga septakkord lahendub temast kvart kõrgemal olevasse kolmkõlla. Täielik septakkord lahendub poolikusse kolmkõlla, ja vastupidi. Asendite sekventsids on ikka täielikud akkordid.

Ülesanne:

Lõpule viia siin alatud sekventsids septakkordide asenditest:

a)

j. n. e.

$\frac{6}{5}$ $\frac{6}{5}$

b)

j. n. e.

$\frac{4}{3}$ $\frac{4}{3}$

c)

j. n. e.

2 6 2 6

d) Kirjutada seesama minööris.

2) Kui viivitame esimese septakkordi tertsi järgmises akkordis, teise septakkordi tertsi kolmandas akkordis, siis saame üksteise tungivate septakkordide sekventsi:

a) Mashööris:

V I IV VII III VI II V I

7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7

b) Minööris:

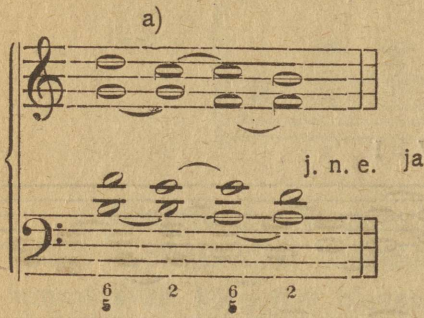
7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7

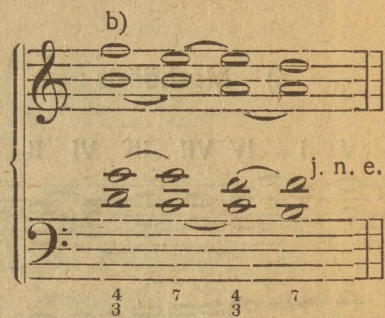
Siintoodud sekventsid näitavad, et iga septakkord võib minna teise temast kvart kõrgemal ehk kvint madalamal olevasse septakkordi, seejuures valmistab ette ühe septakkordi terts järgneva septiimi, kuna septiim lahendub tertsi. Täielik septakkord läheb poolikusse ja vastupidi.

Asendite sekventside kokkusäädimisel näeme, et kvintsektakkordid vahelduvad sekundakkordidega, tertskvartakkordid täieliste algseptakkordidega.

Ülesanded:

Edasikirjutada siin alatud sekventsids:

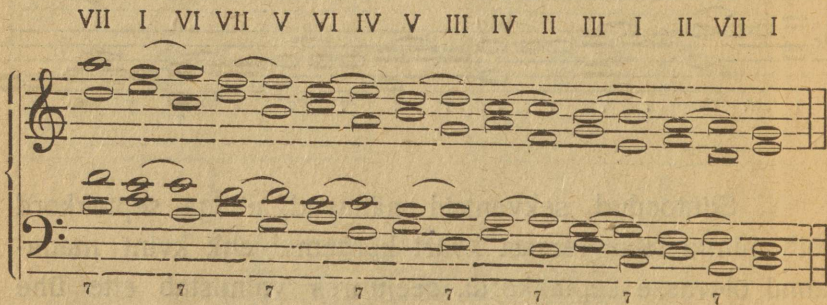
a)

b)

c) Kirjutada sekventse minööris.

5) Vähem loomulikud on VII astme juhtseptakkordide lahendused toonika kolmkõlla kõvendet tertsiga. Selle motiivile ülesehitet sekventsist näeme, et iga kolmkõla valmistab ette temast terts alamal seisva septakkordi:

VII I VI VII V VI IV V III IV II III I II VII I

Ülesanne: Kirjutada seesama minööris.

Harjutus. Mängida klaveril igasuguseid sekventse mitmes helitõus. Peab oskama igast astmest alates nad lõpuni viia.

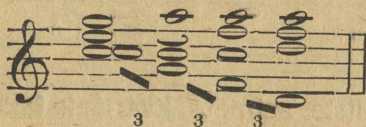
L i s a.

Helitõu kõigi astmete vaba tarvitus.

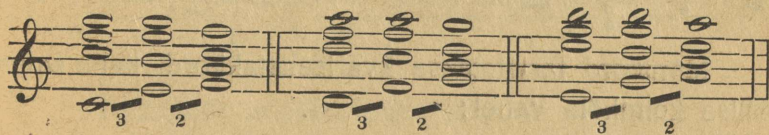
§ 46. Harmoniseerimise võtteis-kompetendile õp-
purille lisame veel mõned reeglid helitõu kõigi astmete
vabamaks tarvituseks.

1) Vähendat kolmkõla tarvitetakse ainult sekst-
akkordina.

2) Kõrvalisi kolmkõlu tarvitetakse kõige tiheda-
mini pääkolmkõladest tertsi allpool. Mitu tertsisuhtelist
kolmkõla järgemööda jätavad nõrga mulje.

3) Iga kolmkõlale, ehitetule eelmisest tertsi võrra
ülespoole, järgneb ülemine sekundisuhteline kolmkõla:

4) Kolmkõla ja sekstakkord samal bassil on nõr-
gad üleminekul rõhuta taktiosast rõhuosasse:

Halb.

j. n. e.

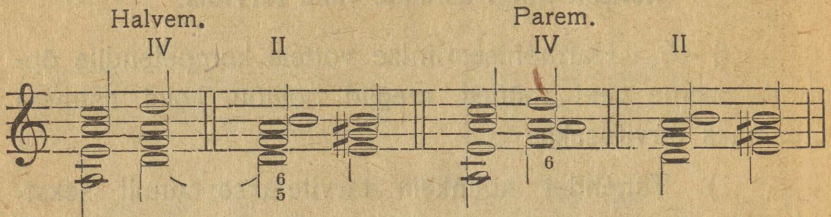
Parem.

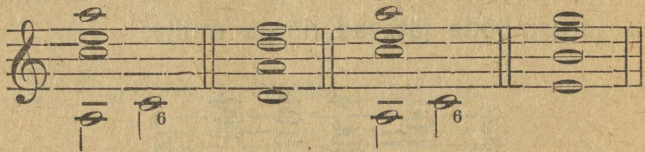
j. n. e.

Üleüldse peab sekstakkord järgnema kolmkõlale,
mitte vastupidi. Soovitav on bassi mitte seisma jätta

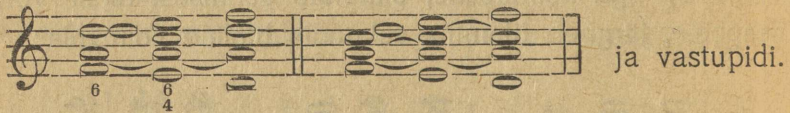
üleminekul rõhuta taktiosast rõhuosasse, ka mitme akkordi sidumisel:

5) Kõrvalise astme sekstakkordi (väljaarvatud II aste) kirjutada pigemini sama astme kolmkõla järele:

6) Kõrvaliste astmete kvartsekstakkordid on tarvitusel läbikäivaina:

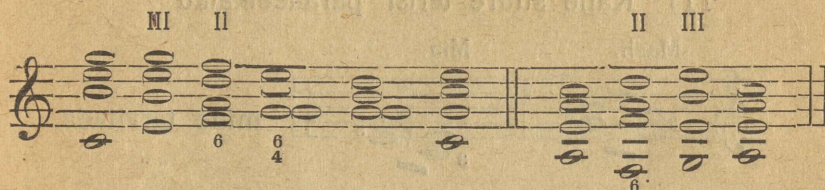
Mõnikord tarvitetakse kvartsekstakkordi kahe sama-bassilise kolmkõla vahel:

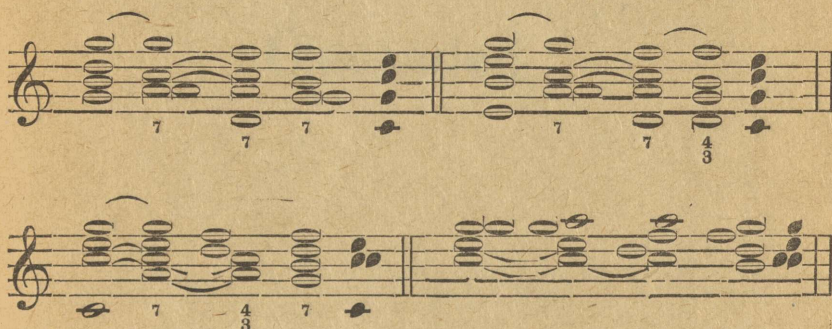
ehk asendetakse sekstakkordi ja algkolmkõla vahele, kui bass käib kolmkõla intervallidega:

7) II ja III astmeid mashööris seotakse õige harva, eestkätt asenditena:

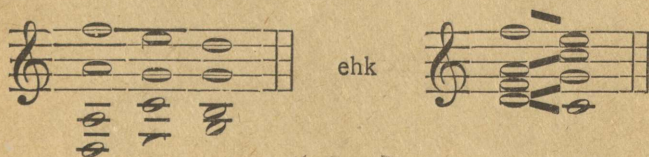

8) Kõrvalised septakkordid (iseäranis suure septiimilised) on tarvilusel kui läbikäivad (läbikäiva septiimiga), — ehk kui eelmiste akkordide ühistoonidega täiesti ettevalmistet:

Niisuguse septakkordile järgneb tingimata sekvents kuni dominant-septakkordini (juurearvatud ka viimane). Suurem kui 4 septakkordiline sekvents ei ole soovitatav. Väikest ja vähendat septakkordi võib tarvitada lahendusega I astmesse.

9) Mõnikord on tingitud kolmkõlades tertsi ehk kvindi kõvendus:

10) Hüpped suurendet intervallega ei ole tarvitusel; vähendet intervallega hüppeist on vajuvad paremad.

11) Kahe suure tertsi paralleelkäiku

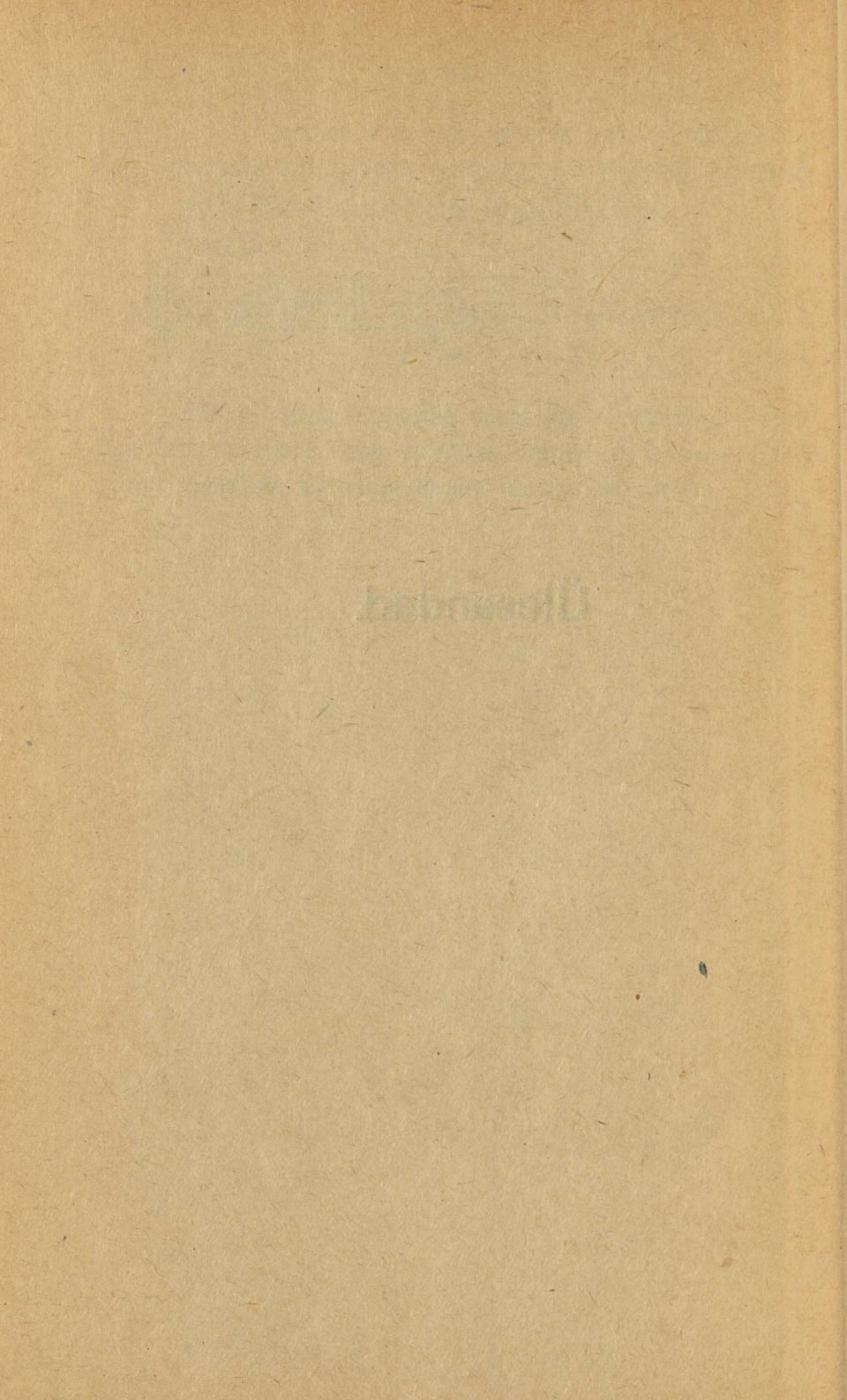
Mash. Min.

mitte tarvitada.

Me ei anna õppurille iseäralisi ülesandeid. Heli-
liigi kõigi astmete vaba tarvituse võimalusi leiab anderikas
õppur iseseisva koraalimeloodia harmoniseerimisel.

Ülesanded.

ÜLESANDED.

(kolmkõlad I—IV ja I—V)

№ 1.

Exercise No. 1 consists of four staves of treble clef music. The first staff is in G major (one sharp) and contains a sequence of chords: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The second staff is in F major (one flat) and contains: F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4. The third staff is in D major (two sharps) and contains: D4, E4, F#4, G#4, F#4, E4, D4. The fourth staff is in Bb major (two flats) and contains: Bb4, C5, D5, Eb5, D5, C5, Bb4.

(kolmkõlad I—IV ja I—V)

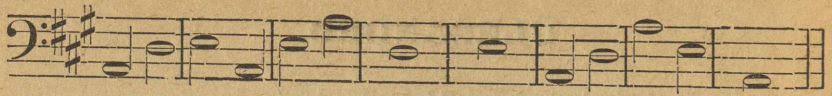
№ 2.

Exercise No. 2 consists of four staves of bass clef music. The first staff is in G major (one sharp) and contains: G2, A2, B2, C3, B2, A2, G2. The second staff is in D major (two sharps) and contains: D2, E2, F#2, G#2, F#2, E2, D2. The third staff is in Bb major (two flats) and contains: Bb2, C3, D3, Eb3, D3, C3, Bb2. The fourth staff is in F major (one flat) and contains: F2, G2, A2, B2, A2, G2, F2.

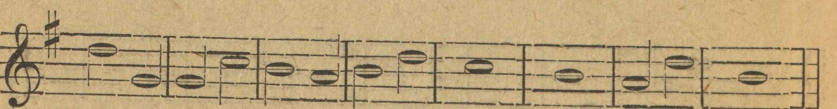
(kolmkõlad IV—V)

№ 3.

Exercise No. 3 consists of two staves of bass clef music. The first staff is in D major (two sharps) and contains: D2, E2, F#2, G#2, F#2, E2, D2. The second staff is in Bb major (two flats) and contains: Bb2, C3, D3, Eb3, D3, C3, Bb2.

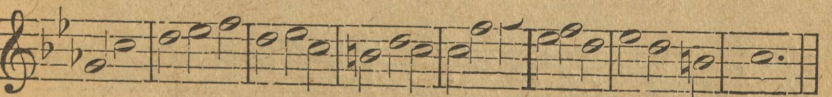
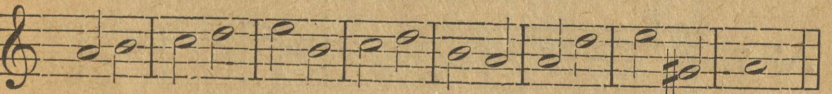
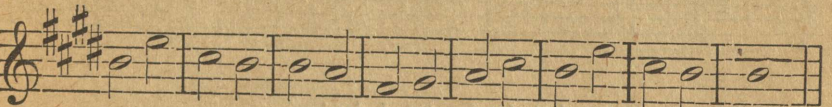
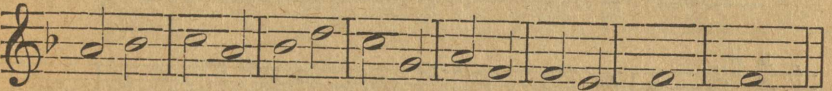
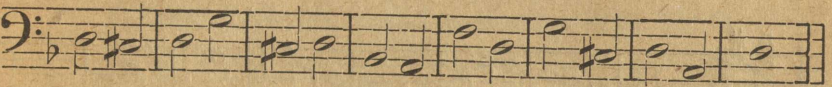
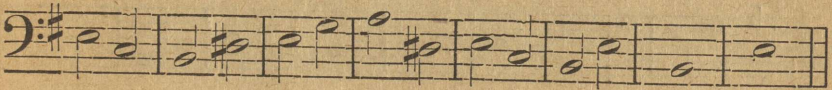
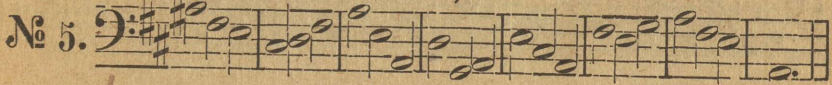

(6 akkord I—IV ja I—V)

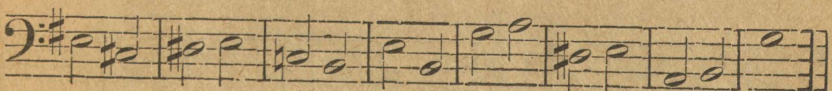

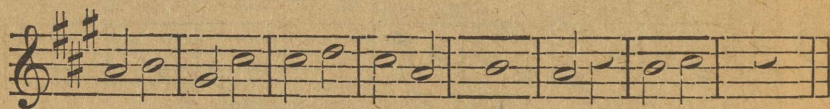
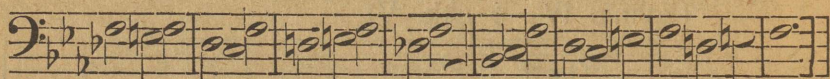

(kolmk. IV—6 akk. V)

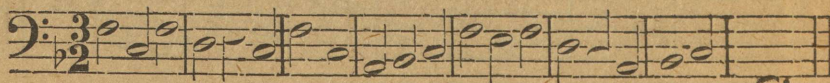
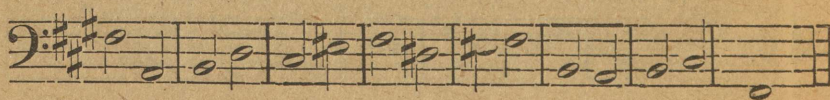
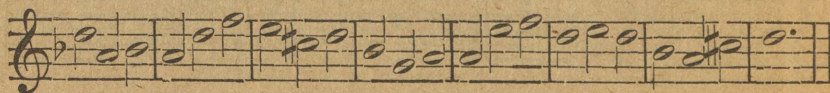
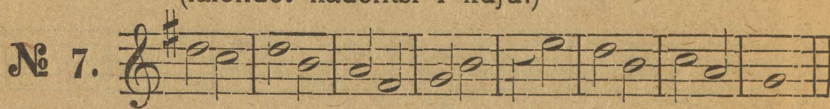

(6 akk. IV—V)

(laiendet kadentsi I kuju.)

(laiendet kadentsi II kuju ja läbikäiv $\frac{6}{4}$ akk.)

№ 8.

(Harmoniseerida antud meloodia kaks korda eralduvalt; lõpetada mitmekujuliste kadentsidega.)

№ 9.

(3 tooni hüpped.)

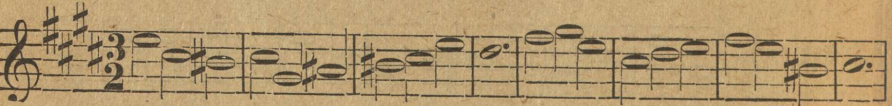
№ 10.

(3 tooni hüpped.)

№ 11.

(VII astme 6 akkord.)

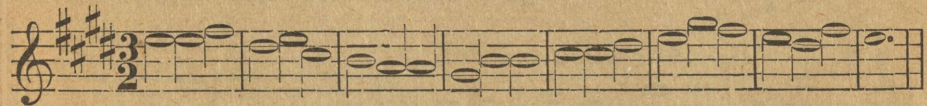

(II astme kolmkõla ja sekstakk.)

(VI astme kolmkõla.)

(mashööri III astme kolmkõla.)

(minööri III astme kolmkõla.)

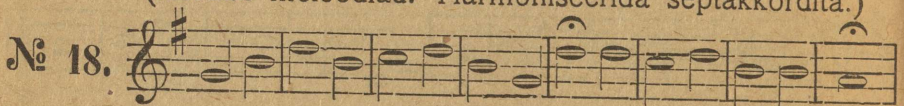

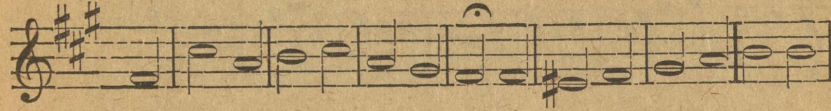

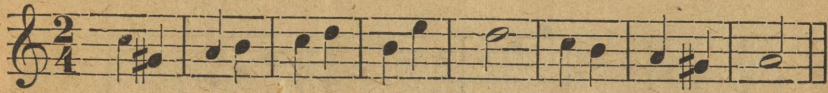
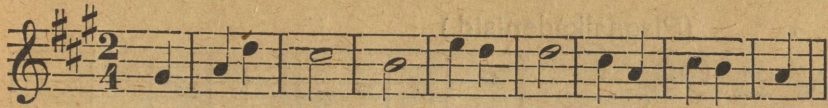
(minööri VII nat. astme kolmkõla.)

(Koraali meloodiad. Harmoniseerida septakkordita.)

(juhtseptakkord.)

(septakkord ja II astme $\frac{6}{5}$ akk.)

(Plagaalkadentsid.)

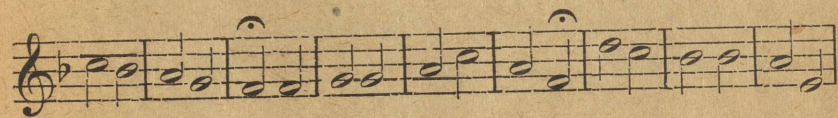
№ 23.

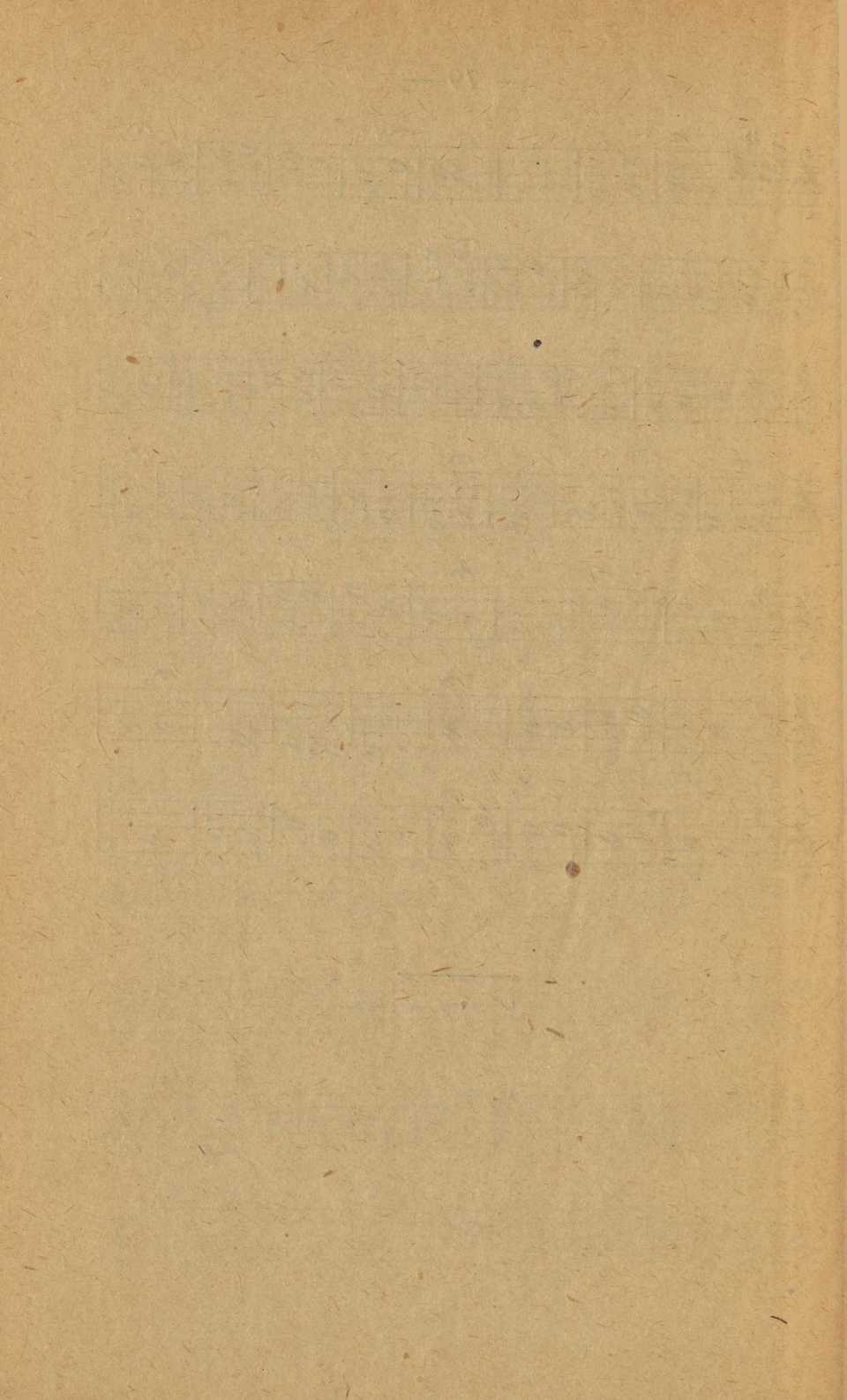
Musical score for No. 23, consisting of five staves. The first staff is in bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The second staff is in bass clef with a key signature of one flat (Bb) and a 3/4 time signature. The third staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F#, C#) and a 2/4 time signature. The fourth staff is in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 6/4 time signature. The fifth staff is in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 4/4 time signature.

(Antud koraali melood. Harm. tarvitada septakk.)

№ 24.

Musical score for No. 24, consisting of five staves. The first staff is in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 4/4 time signature. The second staff is in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 4/4 time signature. The third staff is in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 4/4 time signature. The fourth staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F#, C#) and a 4/4 time signature. The fifth staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F#, C#) and a 4/4 time signature.

Võrdlevad eesti-vene-saksakeelsed oskussõnad.

Alg	основное	Haupt
-kolmkõla, -aste	— трезвучие, — ступень	-Dreiklang, -Stufe
Asend	обращение	Umkehrung
akkordi —	— аккорда	Akkords-
Heliliik	лад	Tonart
mashöör-, minöö-	мажорный —, ми- норный —	Dur-, Moll-
Juht	вводный	Leit
-toon, -akkord	— тон, — аккорд	-Ton, -Akkord
Järjekord	последовательность	Folge
akkordide —	— аккордов	Akkorden-
Kadents ehk lõpp	каданс или заключение	Kadenz oder Schluss
Täiskadents	полный каданс	Ganzschluss
Poolkadents	полукаданс	Halbschluss
Kinnine kad.	совершенный кад.	Vollkommene Schluss
Lahtine kad.	несоверш. кад.	Unvollkommene Schl.
Katkestet kad.	прерванный кад.	Trugschluss
Laiendet kad.	сложный кад.	Erweiterte Schluss
Früügia kad.	фригийский кад.	Phrygische Schluss
Kaetud	скрытыя	verdeckte
— kvindid	— квинты	— Quinten
Kergelt	слабо	weich
— dissoneeriv	— диссонирующей	— dissonierende
Käik ehk liikumine	движение	Bewegung
häälte —	— голосов	Stimmen-
Pärikäik	прямое движение	gerade Bewegung
Vastukäik	противопол. движ.	Gegenbewegung
Külgkäik	косвенное движ.	Seitenbewegung
Paralleelkäik	параллельное дв.	Parallelbewegung

Kõrvaline	побочный	Neben
— akkord	— аккорд	-Klang
Kõvendus	удвоение	Verdoppelung
Lahendus	разрѣшение	Auflösung
Loomulikehknaturaal	натуральный	natural
— heliliik, — aste	— лад, — ступень	-Tonart, -Stufe
Läbikäiv	проходящий	durchgehende
— noot, — akkord	— нота, — аккорд	— Ton, — Akkord
Pää	главный	Haupt
-akkord	— аккорд	-klang
Põhikuju	основное положение	Grundlage
Põhitoon	основной тон	Grundton
Raskelt	сильно	hart
— dissoneeriv	— диссонирующий	— dissonierende
Seisang	положение	Lage
meloodiline —	— мелодическое	melodische —
Sidumine	соединение	Verbindung
Sobitus	сочетание	Kombination
toonide —	— тонов	— der Töne
Suhteline	в отношении	Verwandschaft
tertsi-, kvindi-	— терции, — квинты	Terz-, Quint-
Tõusev	восходящая	aufwärtsgehende
— gamma, — se-	— гамма, — се-	— Tonleiter, — Se-
kvents	квенция	quenz
Ulatus	расположение	Harmonie
kitsas —, lai —	тѣсное —, широкое —	enge —, weite —
Vaba	свободный	freier
— stiil	— стиль	— Satz
Valmistub (— ette)	приготавливается	ist vorbereitet
Valju	строгий	reiner
— stiil	— стиль	— Satz
Vajuv	нисходящая	abwärtsgehende
— gamma, — se-	— гамма, — се-	— Tonleiter, — Se-
kvents	квенция	quenz.

SISU.

I jagu.

Algmõisted.

	Lhk.
Kolmkõlad	1
Septakkordid	4
Loomulikud (naturaal-) ja kunstlikud heliliigid. Pää- ja kõrvalised akkordid	5
Kolmkõlade vahekord	6
Häältekäik (liikumine)	9
Kõvendused. Kitsas ja lai ulatus. Kolmkõla meloodiline seisang	10
Kolmkõlade harmooniline ja meloodiline sidumine	12
Keelatud järjekord ja käigud	14

II jagu.

Harmoniseerimine akkordidega ühe helitõu ulatuses.

Konsoneerivad sobitused.

Kolmkõla I—IV ja I—V põhiastmete sidumine ja vastupidi	15
IV ja V astme algkolmkõlade sidumine	18
I astme kolmkõla sidumine IV ja V astme sekstakkordiga	18
IV astme sekstakkordi ja V astme kolmkõla sidumine	20
IV astme kolmkõla ja V astme sekstakkordi sidumine	20
IV ja V astme sekstakkordide sidumine	21
Lihtsad autentilised ja plagaalsed täiskadentsid (lõpud)	22
Laiendet kadentsi I kuju	23
Laiendet kadentsi II kuju	24
Läbikäiv kvartsekstakkord	25
Poolkadents	26
Kvardi ja kvindihüpped meloodias ja keskmistes hääldes	27
Tertsoonide hüpped meloodias	29
Endiste tertside hüpped bassis	29

	Lhk.
VII astme vähendet kolmkõla sekstakkord	30
II astme kolmkõla ja sekstakkord	32
VI astme kolmkõla. Katkestet kadents	33
II astme kolmkõla mashööris	35
III loomuliku astme kolmkõla minööris. Früügia kadentsi I kuju	35
VII loomuliku astme kolmkõla minööris. Früügia kadentsi II kuju	36
Koraalide harmoniseerimine (modulatsioonita)	37
Subdominandi minöör-kolmkõla ja pehme- ehk harmoonilise mashööri II astme sekstakkord	39

Dissoneerivad sobitused.

Dominant-septakkord. Põhikuju	40
Dominant-septakkordi asendus	43
VII astme juhtseptakkordid: väike ja vähendet	46
Algseptakkord ja II astme kvintsekstakkord	47
Plagaalkadentside iseäralised kujud	49
Septakkordide tarvitamine koraali harmoniseerimisel	49
Noonakkord	50
Helitõu kõigi kolmkõlade vahekord. Kolmkõlade sekventsid	53
Helitõu kõigi septakkordide vahekord. Septakkordide sekventsid	57
L i s a. Helitõu kõigi astmete vaba tarvitus	61
Ülesanded	65
Võrdlevad eesti-vene-saksakeelsed oskussõnad	81

A

3093 π

57396 π